

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. Vtrum Prouidentia diuina sit infallibilis, semperq[ue] consequatur finem, ad quem ordinat & præparat media.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

in finem; spectat autem ad rationem ordinis in finem & dispositio mediorum, & ipsa præordinatio seu destinatio in finem; sed etiam dum ipsam quoque consecutionem finis ad diuinam prouidentiam spectare asserit, quem; etsi hac de re quandoque; aliter locutum refert, & sequitur Caietanus hic q. 22. art. 1. vbi ita ait: [Circa definitionem prouidentie dubium difficile occurrit, an cum dicitur ratio ordinis rerum in finem, intelligatur & ipse ordo in finem, & peruentio ad finem; & an ordo tantum. Est autem ratio dubitandi, quia expressè in questionibus de verit. q. 6. a. 1. dicitur, quod prouidentia diuina est ratio ordinis in finem, & non euentus, id est consecutionis ipsius finis. In sequentibus autem pluries habetur oppositum: & (hic) in sequenti articulo in resp. ad 1. & in art. 4. apertissime; & in art. 6. sequentis questionis, ita vt non sit locus inficiationi. Ad hoc breuiter iudicio meo dicendum est, quod auctor mutauit sententiam in melius, & id de mente sua tenendum est, quod hinc & ex tertio cont. gent. cap. 94. habetur, scilicet quod prouidentia est ratio ordinis in finem quoad vtrunque, scilicet ordinationis, & consecutionis &c.]

17 Eodem modo Gregorius de Valentia hic q. 22. pun. 1. docet, ad rationem diuinæ prouidentie pertinere, non solum quod res vnaquæque sit in suum finem ordinata; sed etiam quod res assequantur suos fines, ita quidem, vt quando res in suum finem assequitur, ipsa quoque assecutio finis pertineat ad prouidentiam, qua res illa in suum finem ordinata est. Eadem ratione Molina hic q. 22. art. 1. disp. 2. etsi quidem asserat contra Caietanum, de ratione Prouidentie non esse consecutionem finis, tamen certè supponit, & præordinationem finis, & ipsam quoque eius consecutionem ad prouidentiam spectare, quotiescunque finis rei ipsa obtinetur. Idem docet Ferrariensis lib. 3. cont. gent. cap. 94. vbi ait Prouidentiam duo includere, scilicet volitionem finis aliquo modo, & volitionem ordinis rerum ad finem. Sed reuera hi auctores non loquuntur de prima præordinatione finis; sed solum tum de tendentia ad finem per media; tum de actuali consecutione finis.

18 Quare probatur prima pars assertionis, quam tradunt Durandus, Suarez, Vasquez locis citatis, neque negant alij, vt dictum. Tum quia finis cuiusque; rei primus est in intentione; ac proinde licet non prius ratione Deus voluerit hominem ordinari ad suum finem, etiam supernaturalem, quam hominem creare; certè tamen voluntas creandi inuoluit hanc præordinationem finis. Cum ergo prouidentia supponat voluntatem creandi ex assert. 6. supponet etiam præordinationem eiusdem finis; ac proinde hæc præordinatio non est actus prouidentie. Tum quia destinatio ad hunc vel illum finem, potius pertinet ad dispositionem, qua res in hoc vel illo gradu rerum collocantur, quam ad prouidentiam, qua eidem rei prouidetur in ordine ad suum finem. Tum quia non solemus dicere prouideri rei ipsa designatione suppremi finis; sed mediorum.

Ratio secundæ partis, quam tradunt auctores posterius relati neque negant alij, est. Quia vsus & applicatio actualis mediorum efficacium ad quemlibet finem consequendum, vtique est effectus prouidentie: Ergo etiam actualis consecutio finis, quæ ex

illo vsu perse, ac necessariò consequitur: iuxta illud quod est causa causæ, est etiam causa causæ.

DVBIVM IV.

An quæ ratione Prouidentia sit infallibilis; & an semper consequatur finem, ad quem ordinat & preparat media.

S. Thomas 1. p. q. 22. a. 2. & 4.

1 Controuersia est aliqua inter Doctores, an prouidentia diuina semper consequatur finem, ad quem ordinat & preparat media, vt inferius dicemus. Sed vt doctrina sit plenior, vniuersim nobis explicandum est, qua ratione prouidentia diuina sit infallibilis.

Assertio I. Prouidentia diuina eatenus absolute est, & rectè dicitur infallibilis, quatenus in eo, quod per illam absolute & efficaciter (adiuncta nimirum voluntate Dei consequente & efficaci) siue circa finem, siue circa media ordinatur, infallibiliter euenit, eo modo, quo ordinatum est. Ita S. Thomas hic q. 22. a. 4. ad 2. vbi ait, ea quæ ab ipso prouidentur, cuncta euenire ex modo, quo ipse prouidet, siue necessario, siue contingenter. Et ad 3. ait, prouidentiam diuinam non deficere à suo effectu. Et rursus lib. 3. cont. gent. cap. 94. ait, ordinem diuinæ prouidentie esse certum, immobilem, & indissolubilem, quoad effectus consecutionem. Idem docet Boetius lib. 4. de consol. pros. 6. et Ecclesia in orat. Domin. 7. post Pentecosten, orat: *Deus cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur &c.* Et est extra controuersiam.

Ratio sumitur ex efficacia diuinæ voluntatis, quæ eum aliquid absolute & simpliciter fieri vult, semper est efficax, vt dictum supra disp. 2. q. 10. dub. 3. & 4. Neque verò proprie dici potest falli prouidentia; nisi cum non assequitur id, quod prouisor absolute & efficaciter vult & intendit. Qua in re plurimum differt prouidentia diuina ab humana: hæc enim sapissime & in fine, & in mediis præordinandis, fallitur. Cum enim parens filium v. g. vult creari Doctorem, ideoque pecunias mittit, absoluta etiam, & quantum est ex parte parentis, efficaci quadam voluntate eius finis, ac medij &c. sæpe fit, vt & pecuniæ transmissæ fiat actura, & filius, etiam si pecunia suppetat, defectu doctrinæ gradum designatum consequi non possit. &c. Vnde apud Sapientem legitur, *Cogitationes mortalium timida, & incerta prouidentia nostra.* Sap. 9. Non ita in Deo accidit.

2 Assertio II. Prouidentia diuina quoad dispositionem seu præordinationem mediorum semper habet aliquem effectum. Ita docet Ferrariensis lib. 3. cont. gent. cap. 94. vbi generatim pronuntiat, Prouidentiam respectu ordinis rerum ad finem pertinere ad voluntatem consequentem; & sic semper impleri, quod est præuisum: quia omne quod est prouisum, vt habeat ordinem ad aliquem finem, illum ordinem sequitur: respectu autem finis pertinere ad voluntatem antecedentem, quantum ad aliqua prouisa &c.

Ita Ferrariensis, sed cuius generale dictum illud, utique limitatione indiget, quando palam est, nec media quidem per diuinam prouidentiam ad beatitudinem consequendam hominibus præordinata; ut sunt applicatio Sacramentorum, prædicatio & auditio Verbi Dei; præceptorum diuinorum obseruatio &c. semper re ipsa impleri, & executioni mandari.

3 Intelligendum est ergo, prouidentiam respectu mediorem semper esse aliquo modo efficacem, quatenus Deus sua prouidentia, quantum in se est, generalia & sufficientia salutis media omnibus præparauit, etiam si interim particularium ac re ipsa omnibus non applicentur, nec fortè ex accidenti etiam applicari possint: quandoquidem Deus nec quidem, ut hoc re ipsa fieret, sua prouidentia efficaciter præordinare voluit, aut debuit. Est ergo hoc solum discrimen inter finem & media; quod prouidentia respectu mediorem, etiam in ordine ad finem particularem, semper habet aliquem effectum, ut dictum, respectu verò ipsius finis particularis, per se et necessariò non requirit actualem consecutionem in vilo subiecto, cui à Deo prouisum ad eum finem dicitur, ut paulò post dicitur. Quo sensu rectè etiam dixit Molina hic q. 22. art. 1. disp. 2. prouidentiam diuinam includere quidem pròpositum efficacem, & voluntatem absolutam exequendi aliqua media, non tamen assequendi finem.

4 Assertio III. Sed & quantum ad finem generalem totius creaturæ, qui est manifestatio gloriæ diuinæ, prouidentia diuina semper consequitur suum finem & effectum. Ita S. Thomas hic q. 19. art. 6. & dictum supra disp. 2. q. 10. dub. 3. neque de hoc etiam est vlla controuersia.

Ratio est; quia siue peccata Deus impediatur, siue permittatur, siue remittatur; siue cum bonos facit & remanerat; siue cum malos tolerat, aut punit; siue cum virisque benefacit, semper eluceat diuinæ Maiestatis potentia, sapientia, iustitia, bonitas, misericordia &c. vnde & gloria ipsius tam hominibus, quam Angelis, quibus ea diuinæ prouidentia ratio cognita est, magis semper ac magis patefcit. Neque omnino fieri potest, ut peccatores, etiam si velint, diuinæ voluntatis & prouidentia ordinem effugiant: qui dum peccando subtrahunt se à diuinæ voluntate præcipiente, incidunt in ordinem diuinæ voluntatis & prouidentia punientem, ut ibidem cum S. Thoma dictum.

5 Assertio IV. Quod verò attinet ad fines particulares rerum, quibus à Deo prouidetur, diuina prouidentia non semper ac necessariò consequitur finem, ad quem ordinat & præparat media. Ita aperte S. Thomas in 1. d. 40. q. 1. art. 2. & quæst. 6. de verit. art. 1. Durandus in 1. d. 39. q. 3. & dist. 40. q. 1. Capreolus ibidem. Marsilius quæst. 41. a. 1. Ferrariensis 3. cont. gent. cap. 94. Gregorius de Valentia hic q. 22. p. 1. Molina q. 22. art. 1. disp. 2. Suarez lib. 1. de prædestinat. cap. 18. à num. 6. Vasquez disp. 87. cap. 4. & apud eosdem Syluester, & omnes Thomista, contra Caietanum hic q. 22. art. 1. vbi contrarium docuisse visus est, quasi videlicet prouidentia diuina non solum includat rationem ordinis rerum in finem, sed etiam ipsam assecutionem finis: quare etiam vniuersim ait, prouidentiam pertinere ad voluntatem Dei consequentem.

tem.

6 Ex quo deducit Molina, si quando res aliqua finem non assequatur, ex Caietani sententia, eam non fuisse ordinatam in eum finem à diuina prouidentia. In eam verò sententiam Caietanus adducit etiam S. Thomam citatum pro assert. 1. quem proinde vult, priorem sententiam locis hac assertionem, citatis olim defensionem retractasse, ut retulimus etiam ex Caietano dub. præced. Sed immeritò, ut Molina & Vasquez, ex Syluestro, & alijs Thomistis referunt, qui aiunt, solum Caietanum inter sectatores S. Thomæ, id de S. Thoma affirmare. Gregorius de Valentia autem loc. cit. putat, Caietanum solum existimasse, ad diuinam prouidentiam spectare etiam assecutionem finis, velut effectum quendam, tunc, quando finis re ipsa obtinetur, quod nos etiam dub. præced. diximus: eaque ratione putat authores vtriusque sententia posse conciliari. Sed Caietanus plus dicit, ut non solum referunt citati, sed etiam ex verbis eius colligitur.

7 Ratio assertionis est. Quia negari nulla ratione potest, multis prouisum esse de medijs ad vitam æternam consequendam, eosque prouide in hunc finem à Deo esse ordinatos, iuxta illud, *Vult omnes homines saluos fieri*: Item, *Docete omnes gentes &c.* qui tamen eum finem re ipsa non consequuntur. Cuius etiam rei hæc est causa. Quia licet Deus prouidendo semper aliqua media ex se sufficientia ad finem omnibus exhibeat seu offerat (quo etiam respectu prouidentia pertinet ad scientiam approbationis, & est efficax causa rerum, ut dictum) tamen non semper omnibus re ipsa applicat illa, quæ præcuiuit efficacia; nec omnino etiam vult liberum & contingentem agendi modum causis secundis adimere, sed vnicuique subuenire & cooperari, secundum exigentiam suæ naturæ, iuxta S. Dionysium cap. 4. de diuin. nom. vbi ait: *Neque enim prouidentia est, naturam interimere & tollere. Itaque ut prouidentia vniuersis inque natura conseruatrix, ea quæ suis appetitibus truntur, ut eiuusmodi gubernat; & vniuersos & singulos, accommodare vtrique, quatenus eorum, quæ prouidentia reguntur, natura capis, vniuersæ prouidentia beneficia, quæ cuique pro capri suo dantur. &c.*

8 Quò fit etiam, ut talis frustratio finis, non proueniat, uti inter homines fieri assolet, ex defectu, puta ignorantia vel impotentia prouisoris, sed ex libertate diuinæ voluntatis, & suauitate summaque perfectione prouidentia summi gubernatoris. Secus esset, si ut Medicus quispiam imperitus, absolute & simpliciter Deus consecutionem finis intenderet; quem ob impotentiam consequi non posset, uti etiam assert. 1. dictum.

Ex quibus etiam patet responsio ad fundamentum oppositæ sententia, quasi frustratio finis, etiam particularis, tribus non possit diuinæ prouidentia sine imperfectione; cum in humanis finem intendens, & non obtinens, semper imperfectè operari videatur: in quo tamen, ut dictum, manifesta disparitas est, quod D E V S sua prouidentia non semper absolute intendit consecutionem finis; sed aliquando solù conditionata, aut simplici voluntate; quantum nimirum in se est, & sic ubi libertas & contingencia causarum secundarum non obstat, ut pluribus

ribus Molina loc. cit. & dictum supra disp. 2. q. 10. dub. 5.

9 Quod verò Caietanus addit, providentiam Dei spectare ad voluntatem Dei consequentem, intelligendum est, iuxta sensum primæ, secundæ, & tertiæ assertionis: quantum enim ad actualem consecutionem finis particularis attinet, ea aliquando solam voluntatem antecedentem complectitur, ut rectè Ferrarientis loc. cit. Eodemq; sensu intelligendus est etiam S. Thomas locis illis, quos pro se citavit Caietanus. Neq; enim S. Thomas locis à Caietano in vtramque partem citatis plus docet, quam hæc duo; primum est, providentiam diuinam non falli, quin & finem vniuersalem semper; particulari autem pro arbitrio diuinæ voluntatis, quando & quoties vult Deus, consequi: alterum est, de ratione tamen diuinæ providentiæ non esse actuaalem consecutionem finis; quæ diuersa quidem sunt; sed sibi minime contraria, ut ex dictis constat.

DVBIVM V.

An & quæ ratione diuina Providentia concilietur cum libertate arbitrii creati; speciatim etiam ex mente S. Thomæ: & quid de fato ac fortuna sentiendum.

S. Thomas 1. p. q. 22. a. 4.

1 **S**uppositis iis, quæ disp. præced. quæst. 8. dub. 11. & quæst. 10. dub. 7. & q. 11. dub. 1. à nobis disputata & explicata sunt, facilis est huius rei explicatio. Cum enim diuina providentia dupliciter spectari possit; primò secundum se, ut est actus immanens in Deo; deinde etiam quoad executionem, quam esse ipsam rerum gubernationem dictum est hic dub. 1. facile ex dictis disp. præced. loc. cit. liquet, Providentiam diuinam cum libertate arbitrii creati, adeoque & contingentia causarum secundarum optimè conuenire. Cum enim secundum se, ut actus immanens est in Deo, formaliter sit actus intellectus, & scientia quædam practica in Deo; simul tamen etiam connotans actum voluntatis, ut dub. 1. dictum, constat, providentiam non magis pugnare cum libertate arbitrii, quam ipsam scientiam & voluntatem diuinam; quarum prior quæ ratione cum libertate concilietur, exposuimus cit. quæst. 8. dub. 11. Voluntatis autem diuinæ concordiam cum eadem libertate explicauimus cit. quæst. 10. dub. 7. vbi simul etiam diximus, tametsi Deus sua providentia actus nostros in particulari quandoque absolutè prædefiniret, id tamen cum libertate arbitrii optimè stare posse.

2 Quod eò etiam pertinet, ut etiam si diuinam providentiam formaliter constitutam esse existimarem, in efficaci quodam actu Imperii, ab omni cognitione intellectus distincto, nostramque determinationem & libertatem antecedente, vt nonnulli existimant, eum tamen actum Dei internum

per se libertati nostræ officere nihil posse intelligamus: quandoquidem eà ratione plus Deo non tribueretur, quantum ad præsens negotium pertinet, quam præfinitio quædam actuum nostrorum absoluta, & antecedens nostram libertatem; quæ quæ ratione per se libertati nihil obstat, ibidem diximus; quanquam eum actum Imperii, ex alio capite, & iam superius dub. 1. reieciimus, & q. seq. dub. 3. rursus reiciemus.

Quod si Providentia diuina spectetur secundum sui executionem, quam diximus esse gubernationem, patet itidem ex dictis disp. præced. q. 10. dub. 7. & q. 11. dub. 1. eam libertati nostræ nihil præiudicare; quandoquidem executio providentiæ consistit partim in auxiliis gratiæ præuenientis, partim in actuali concursu diuino cum actibus liberi arbitrii: neutro autem modo impeditur libertatem arbitrii nostri ex eo declarauimus; quia neutro modo physicè ac intrinsecè prædeterminatur liberum arbitrium, nec connaturalis eius agendi modus villo modo immutatur, vel impeditur; sed auxiliis gratiæ excitatur solum & adiuuatur voluntas, vt possit bene agere, & si efficacia sint, re ipsa bene agat; cum absolutè tamen etiam possit non agere, ut dictum cit. dub. 7. & pluribus etiam in materia de gratia explicandum est: concursu verò diuino mouetur quidem efficaciter voluntas, sed motione solum simultanea, non naturæ & causalitatis ordine antecedente nostram determinationem, vt ibidem dictum.

3 Atque cum his optimè conuenit, quod de concordia diuinæ providentiæ cum libertate arbitrii docet S. Thomæ hic q. 22. art. 4. vbi cum docuisset, diuinam providentiam quibusdam rebus necessitatem imponere; iis nimirum effectibus, quibus præparauit causas necessarias; non autem omnibus, ut quidam, inquit, crediderunt; eò quod quibusdam effectibus præparauit causas solum contingentes; qui proinde etiam eueniunt contingenter, secundum conditionem proximarum causarum; de qua re, contra Scotum actum est superius, disp. præced. quæst. 10. dub. 5. mox in solutione argumentorum, diuinam providentiam cum libertate nostrâ ita conciliat, vt ab ipsa efficacia diuinæ providentiæ, concordia rationem desumat. Cum enim primò obiectum fuisset hoc argumentum: *Omnis effectus, qui habet aliquam causam per se, quæ iam est vel fuit, ad quam de necessitate sequitur, provenit ex necessitate, ut philosophus probat in 6. Metaph. text. 7. sed providentia Dei cum sit æterna, præexistit, & ad eam sequitur effectus de necessitate; non enim potest diuina providentia frustrari: Ergo providentia diuina necessitatem rebus præiis imponit:* Respondet S. Thomas ad 1. *Effectus diuinæ providentiæ non solum est, aliquid euenire quocunque modo, sed aliquid euenire vel contingenter, vel necessario. Et ideo euenit infallibiliter & necessario, quod diuina providentia disponit euenire infallibiliter & necessario: & euenit contingenter, quod diuinæ providentiæ ratio habet, ut contingenter eueniat.* Eodem modo loquitur resp. ad 2.

4 Et rursus resp. ad 3. cum obiectum fuisset locus Boetij lib. 4. de consol. pros. 6. asserentis, quod *Fatum* (quo nomine Boetius providentiæ executionem, seu diuinam gubernationem intelligere videtur)